

Kent belleği perspektifinden kampüs mekânının illüstratif dönüşümü: Sanat temelli bir uygulama**The illustrative transformation of the campus space from the perspective of urban memory: Art-based practice****Gönderim Tarihi / Received:** 08.01.2026**Esra AYDIN¹****Kabul Tarihi / Accepted:** 10.05.2026**Doi:** [10.31795/baunsobed.1859077](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1859077)

ÖZ: Bu makale, otoetnografi yöntemiyle illüstrasyonun bir anlatım dili olarak mekânsal belleği yeniden şekillendirme kapasitesini araştırmayı amaçlayan sanat temelli bir uygulamadır. Bu bağlamda, Balıkesir Üniversitesi Çağış Kampüsü'ne ait çeşitli mekânlar illüstrasyonlarla yeniden yorumlanmıştır. Araştırma sürecinde kampüs yaşamını oluşturan gündelik rutinler, yapısal unsurlar ve duygusal atmosferler hem fotoğraf hem gözlem hem de eskiz yoluyla kayıt altına alınmış; ardından bu kayıtlar estetik ve yorumlayıcı illüstratif çalışmalara dönüştürülmüştür. Mekânsal bağlamda kampüsün fiziksel dokusunu oluşturan doğa ve peyzaj alanları; eğitim birimleri, fakülte yapıları ve kütüphane gibi akademik ve mimari mekânlar; sosyal paylaşım noktaları ile yeme-içme alanları; ayrıca kampüs şenlikleri ve sportif etkinlikler gibi kolektif ritüeller ile kampüste yaşayan diğer canlılar bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu alanlara ilişkin görsel gözlemler, illüstrasyon aracılığıyla yeni bir anlatı oluşturacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında illüstrasyon, yalnızca bir görsel ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda mekânın çağrışımlarını, atmosferini ve bellekte bıraktığı izleri yeniden anlamlandıran bir düşünsel araç olarak değerlendirilmiştir. Kuramsal arka plânda ise illüstrasyonun tanımı, türleri, işlevi ve sanat içindeki konumuna yönelik incelemelerde bulunulmuş; "Urban Sketchers/ Kent Eskizleri" hareketinden bahsedilerek illüstrasyonun kentsel bellekle olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ise illüstrasyonun hem bireysel hem toplumsal bellek katmanlarını görünür kılma yetisine sahip olduğu, sanatçının kişisel deneyimi ile mekânın kültürel birikimi arasında bir aktarım alanı oluşturduğu görülmüştür. Bu doğrultuda illüstrasyonun, görsel belleğin yeniden kurulmasında hem araştırma yöntemi hem temsil biçimi olarak önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat temelli uygulama, İllüstrasyon, Kent belleği, Görsel bellek, Otoetnografi yöntemi.

ABSTRACT: This article is an art-based study that aims to explore the capacity of illustration, as a language of expression, to reshape spatial memory through the method of autoethnography. In this context, various locations within the Çağış Campus of Balıkesir University were reinterpreted through illustration. Throughout the research process, daily routines, structural elements, and emotional atmospheres shaping campus life were documented through photography, observation, and sketching. These records were then transformed into aesthetic, interpretive illustrations. The spatial context, the elements that constitute the campus's physical fabric including natural and landscaped areas; academic and architectural spaces such as educational units, faculty buildings, and the library; social interaction points and dining areas; collective rituals such as campus festivals and sports events; and the other living beings that inhabit the campus have been examined in a holistic manner. Visual observations related to these spaces were reconstructed through illustration to create a renewed visual narrative. The findings section evaluates illustration not only as a form of visual expression, but also as a conceptual tool that reinterprets a space's atmosphere and the associations it leaves in memory. The theoretical framework discusses the definition, types, functions, and artistic position of illustration. It also examines illustration's relationship with urban memory by referencing the "Urban Sketchers" movement. The study concludes that illustration can render individual and collective memory visible, creating a connection between the artist's personal experience and the cultural history of the environment. Thus, illustration plays a significant role as a research method and representational form in reconstructing visual memory.

Keywords: Art based practice, Illustration, Urban memory, Visual memory, Autoethnographic method.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi/Güzel Sanatlar Fakültesi/Resim Bölümü, esra.aydin@balikesir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1500-0092>

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Aydın, E. (2026). Kent belleği perspektifinden kampüs mekânının illüstratif dönüşümü: Sanat temelli bir uygulama. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(55), 437-462. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.1859077>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

Visual expression plays a fundamental role in making sense of the relationship humans establish with their environment and in conveying their experiences. In particular, the need to construct narratives has paved the way for visual language to develop as an important means of communication throughout history.

Illustration is defined as a mode of expression that visually represents and interprets verbal elements such as titles, slogans, or texts (Becer, 2006). Etymologically, the term illustration, derived from meanings such as “to illuminate” and “to clarify,” developed under the influence of Latin and French and became widespread during the Middle English period (Etymonline; Oxford English Dictionary). Throughout human history, the need to construct narratives has positioned visual language as a primary means of expression, giving rise to a rich tradition of visual storytelling ranging from cave paintings to Ancient Greek vases, Roman mosaics, and medieval manuscripts.

One of the early examples of illustration is the Vatican Vergilius, a significant work in which text and image were produced together. Such examples demonstrate that illustration is not merely decorative but plays a constructive and guiding role in shaping narrative meaning. With the invention of the printing press, illustration reached wider audiences, particularly through illustrated books, and diversified in form and function.

Urban illustration and the practice of urban sketching aim to construct the visual memory of space and to capture traces of everyday life. Carlo Stanga’s city-themed works and the Urban Sketchers movement are among contemporary examples that approach space through observation-based and personal perspectives. These practices reveal that space is not only a physical entity but also an experiential and emotional construct.

The concept of space is closely related to disciplines such as psychology, sociology, and philosophy. Heidegger defines space not primarily as a measurable expanse but through the experience of “dwelling,” an approach that strengthens the relationship between space and memory. According to Halbwachs, collective memory is shaped within spatial frameworks and gains continuity through them. In this sense, space becomes the concrete ground of remembering.

Methodology

This study adopts an art-based and autoethnographic approach that considers artistic production as part of the knowledge production process. Due to its multilayered spatial structure, Balıkesir University Çağış Campus has been chosen as the case study.

The production process is structured through six thematic and process-oriented stages: Macro-scale spatial representation (landscape), external representation of buildings (campus buildings), subjective intervention and spatial reconfiguration, production and educational experience in the interior space, social life and spatial interaction, and diverse spatial representation (ecological awareness). These stages have been designed to make the different layers of the relationship with the campus visible.

During the data collection process, observation, photography, sketches, and archival materials were utilized. The produced illustrations were primarily evaluated within the framework of process analysis, examining how the relationship with the space transformed at each stage and how this transformation reflected in the production process. Subsequently, a category-based conceptual analysis was conducted, and the visuals were interpreted thru the concepts of space, emotion, memory, and belonging within the framework of their respective stages.

Findings and discussion

The findings indicate that the relationship established with the space undergoes transformation throughout the production process. Initially approached thru macro-scale landscape representations, the campus has been examined thru architectural structures, interiors, social spaces, and non-human entities

with more experiential and subjective perspectives as the process has progressed. This progression reveals that space is shaped not only by its physical characteristics but also through encounters, practices, and experiences.

The inclusion of subjective interventions and interpretive elements in the process has transformed the understanding of representation and contributed to the prominence of illustration as an expressive tool that reconstructs spatial experience. The phased production structure makes visible how space gains meaning thru different layers of experience.

The study also reveals a shift from a human-centered approach to a diverse perception of space. The animals and plants observed within the campus have contributed to the perception of the space as a shared living environment. In this context, belonging is considered more as a form of relationship developed thru continuity, repetition, and interaction rather than ownership. Publicly accessible spaces and repeated encounters suggest that the campus can be considered an element of urban memory shaped thru collective experiences.

Results and recommendations

This study reveals the potential of illustration to make spatial experience visible and interpretable. The phased production process, which starts on a macro scale and progresses towards interior spaces, social areas, and non-human living beings, demonstrates the layered and evolving structure of the relationship established with the campus. In this context, the visuals produced can be considered as visual counterparts that carry traces of the chronological and experiential relationship established with the space, rather than direct representations.

In the autoethnographic framework, drawing is considered as part of the processes of experiencing, thinking, and producing knowledge. The simultaneous execution of observation, sketching, and documentation processes highlights the temporal and experiential dimensions of spatial perception. The flexibility offered by illustration allows for the formation of a visual language that varies between pictorial and graphic narratives, while subjective interventions and fictional elements expand the interpretative dimension of representation. However, aesthetic orientations can limit the scope of representation by highlighting the more orderly or positive aspects of the space.

The study also emphasises the role of illustration in visual memory and the production of collective meaning. In relation to the statement "We show the world one drawing at a time" in the Urban Sketchers (USK) manifesto, drawing can be considered a way of understanding the world through sketches (Kuschnir, 2011). This process supports the development of careful observation and awareness, making social relationships, ecological entities, and layers of cultural meaning within the space more visible. Thus, illustration emerges as a prominent tool for expression and research, contributing to the processes of memory, belonging, and identity production.

Based on the findings, it is thought that comparative studies conducted in different university and city contexts could provide a broader perspective on the relationship between space and memory. Methodologically, the inclusion of digital illustration, augmented reality, and interactive visual storytelling forms in the process can expand the possibilities of spatial representation. Additionally, sharing these types of productions with the public through exhibitions, publications, and digital archives can enhance the sustainability of visual memory, thereby increasing the effectiveness of illustration in both artistic and institutional contexts.

Giriş

Bellek, bireysel ve toplumsal kimliğin oluşumunda belirleyici bir kavramdır. İnsan geçmiş deneyimlerini, duygularını ve yaşantılarını çoğu zaman imgeler aracılığıyla hatırlar; bu imgeler zaman içinde ortak kültürel birikimin parçası hâline gelerek kolektif belleği oluşturur. Bu süreçte mekânın belleği, yani insanların yaşadığı çevrenin tarihsel, mimari ve kültürel katmanları önemli bir role sahiptir. Birey, kimliğini inşa ederken yalnızca kişisel hatıralarından değil, içinde yaşam sürdürdüğü kentin sokaklarından, meydanlarından, binalarından ve gündelik yaşam pratiklerinden beslenir. Kent belleği, bu açıdan hem fiziksel çevreye sinmiş tarihsel izleri hem de toplumun ortak deneyimlerini bir arada barındıran dinamik bir hafıza alanıdır.

Kentin değişen dokusu, yıkılan ya da yeniden inşa edilen yapılar, kamusal alanlarda gerçekleşen sosyal etkileşimler ve zaman içinde oluşan kültürel pratikler, bireyin hafızasında yer eden imgeleri sürekli olarak dönüştürür. Bu bağlamda kent, salt bir yaşam çevresi olmanın ötesine geçerek, geçmiş ile şimdi arasında ilişki kuran ve hatırlama ile unutma dinamiklerini belirleyen bir bellek mekânı olarak tanımlanabilir. Henri Lefebvre'nin de ifade ettiği gibi, her toplum kendine özgü mekânını, kuramsal çözümleme ve genel teorik açıklama için bir tür “nesne” olarak ortaya koyar (Lefebvre, 1991). Örneğin, mimari yapılar ve tarihsel kalıntılar, kentin kimliğini oluşturan sembolik göstergeler olarak işlev görür; bu göstergeler üzerinden kültürün sürekliliğini okumak mümkün olur. Bu nedenle kent belleği, bireysel deneyimlerin kolektif düzeyde anlam kazandığı, kültürel kimliğin yeniden üretildiği bir hafıza sahası olarak değerlendirilebilir.

Bu bağlamda görsel sanatlar, belleği görünür kılan, kaydeden ve yeniden yapılandıran önemli alanlardan biri olarak öne çıkar. Özellikle illüstrasyon, hem gözleme dayalı üretim süreci hem de betimleyici anlatım olanakları sayesinde mekânsal belleğin yeniden kurgulanmasında etkili bir araçtır. Sanatçının deneyimlediği mekânı farklı teknikler aracılığıyla yeniden yorumlamasına imkân tanıyan illüstrasyon, bireysel hafızanın yanı sıra mekânın tarihsel ve kültürel katmanlarını da görünür hâle getirebilir. Bu noktada illüstratör, bir fikri ya da anlatıyı daha geniş kitlelere aktarabilmek amacıyla görsel imgeler kullanan bir üretici olarak tanımlanmakta; güzel sanatlar alanında üretim yapan sanatçıdan farklı olarak çoğunlukla belirli bir amaç doğrultusunda, bir müşteri ya da iletişim ihtiyacına hizmet eden görseller üretmektedir (Houston, 2016). Ancak illüstrasyon, yalnızca profesyonel illüstratörlere özgü bir üretim alanı olarak değerlendirilmemelidir. Bu araştırma kapsamında illüstrasyon, siparişe dayalı ya da yönlendirici bir iletişim aracı olmaktan ziyade, sanatçının deneyimlediği mekânları, belleğe dayalı gözlemlerini ve öznel yorumlarını görselleştirmesine olanak tanıyan bilinçli bir sanatsal yöntem olarak ele alınmaktadır. Bu yönüyle illüstrasyon, açık uçlu sanatsal üretim ile betimleyici ve aktarımcı görsel dil arasında konumlanan, sanat temelli araştırmalar için güçlü bir ifade alanı sunmaktadır.

Mekân ve bellek ilişkisi göz önüne alındığında, son yıllarda özellikle çizim, eskiz ve illüstrasyon temelli pratiklerin mekânın algılanışı ve hatırlanışı üzerindeki rolünü inceleyen uygulama temelli araştırmaların dikkat çektiği görülmektedir. Urban sketching, bilişsel haritalama ve katılımcı çizim pratikleri üzerine yapılan çalışmalar, çizimin mekânsal deneyimi dışsallaştıran etkili bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, “Kentin Çizimi: Rio de Janeiro Örneği Üzerinden Etnografik Bir Araştırma Önerisi (Drawing the City: A Proposal for an Ethnographic Study in Rio de Janeiro)” başlıklı çalışmada, çizim ile kent ilişkisi saha çalışmasıyla iç içe ele alınmakta; çizim, kentsel yaşamı anlamaya yönelik bir araştırma yöntemi olarak konumlandırılmaktadır. Söz konusu çalışmada çizim, kentte yaşama deneyimini görmenin, bilmenin ve kayda geçirmenin bir biçimi olarak ele alınmaktadır (Kuschnir, 2011). Benzer biçimde “Kent Kimliğini Görselleştirmek: Urban Sketchers Etkinlikleri Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmada ise Urban Sketchers Siirt buluşmaları incelenmiş; bu etkinliklerin kent kimliği farkındalığı, mekânsal aidiyet ve kolektif bellek algısı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir (Bayazıt, 2025).

Bu örneklerden de anlaşılabacağı üzere, Türkiye’de ve uluslararası alanda gerçekleştirilen çalışmalar çoğunlukla kentsel kamusal alanlar üzerinden kolektif belleğin izlerini sürmekte; üniversite kampüsleri gibi yarı-kamusal mekânlar görece sınırlı biçimde ele alınmaktadır. Hatta üniversite kampüslerini doğrudan odağına alan, sanat temelli bir uygulama metodolojisiyle yürütülmüş sistemli bir çalışma bulunmamaktadır. Bunun yerine, üniversite öğrencilerini kapsayan sanat temelli araştırmalar ve atölye uygulamaları öne çıkmaktadır. Sanat temelli nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülen “Görsel Kültür

Temelli Atölye: Görsel Günlükler (Visual Culture-Based Workshop: Visual Diaries)” başlıklı çalışmada, üniversite öğrencilerinin görsel kültür temelli atölye sürecinde oluşturdukları görsel günlüklerin, gündelik yaşam deneyimlerini eskiz, çizim ve metin aracılığıyla anlamlandırmalarına ve sanatsal ifade biçimleri geliştirmelerine olanak sağladığı ortaya konulmuştur (Güler, 2020). Bu tür yaklaşımlar, şehir eskizlerini (urban sketching) kentin yalnızca betimlenmesine dayalı bir görsel üretim pratiği olmaktan çıkararak mekânsal deneyimi, gündelik yaşamı ve belleği çizim yoluyla görünür kılan sanat temelli ve etnografik bir araştırma yaklaşımı olarak ele almaktadır. Bu bağlamda, mekânın nesnel temsillerinin ötesine geçilerek bireysel algı, duygu ve gündelik pratiklerin görsel anlatıya dâhil edilmesi mümkün hâle gelmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmaların büyük bölümü kentsel kamusal alanlara odaklanmakta; illüstrasyonu sistemli bir görsel bellek üretim yöntemi olarak ele alan araştırmaların sınırlı kaldığı görülmektedir.

Görsel belleğin sanat yoluyla yeniden inşası, estetik üretimle birlikte mekânın tarihsel, kültürel ve duygusal katmanlarının yeniden okunmasına olanak tanır. Kampüsler ise bu açıdan zengin bellek alanlarıdır; gündelik yaşamın ritmini, akademik kültürü, öğrencilerin deneyimlerini ve mekânın zamanla dönüşen kimliğini içinde barındırır. Bu nedenle üniversite kampüslerinin sanatsal yollarla belgelenmesi, hem kentin belleğine katkı sunmakta hem de mekânın değişen atmosferini geleceğe aktaran görsel bir arşiv niteliği taşımaktadır. Bu çalışmada kullanılan illüstratif yaklaşım da tam olarak bu noktada devreye girerek, Çağış Kampüsü’nün hem görünen hem sezilen yönlerini yeniden anlamlandırmaya olanak sağlamaktadır.

Balıkesir Üniversitesi’nin yer aldığı Çağış Kampüsü’nden kısaca bahsetmek gerekirse, 1992 yılında Balıkesir’in Çağış Yerleşkesi’nde yer almaktadır. Kent merkezinin dışında geniş bir alanda konumlanan bu yerleşkede; birçok fakülte, araştırma hastanesi, spor tesisleri, kongre ve kültür merkezleri, göl alanı, kız ve erkek öğrenci yurtları ile teknokent gibi birçok birimi bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönüyle kampüs, çok sayıda öğrencinin ikamet ettiği bir yaşam alanı olmasının yanı sıra, idari ve akademik personelin de günlük çalışma ortamını oluşturan kapsamlı bir üniversite yerleşkesidir. Bu araştırmada geniş bir yaşam alanına sahip Çağış Kampüsü’nün hem fiziksel hem de duygusal belleği illüstratif bir yaklaşımla yeniden oluşturulmaya çalışılmıştır.

Araştırma ve uygulama alanı olarak üniversite kampüs mekânının tercih edilmesinin temel nedeni, araştırmacının hem akademisyen hem de sanatçı kimliğiyle bu mekânda aktif olarak çalışıyor ve üretiyor olmasıdır. Bu durum, kampüsle kurulan ilişkinin yüzeysel bir gözlemin ötesinde, zamana yayılan deneyim, tekrar eden pratikler ve gündelik etkileşimler aracılığıyla derinleşmesini mümkün kılmıştır.

Bu araştırma, uygulama temelli bir sanat araştırma projesi kapsamında yürütülen üretim ve gözlem sürecinin kuramsal ve görsel çıktılarından hareketle hazırlanmıştır. Proje sürecinde aynı mekânda düzenli aralıklarla gerçekleştirilen eskiz, belgeleme ve illüstrasyon üretimleri, kampüsün fiziksel yapısının yanı sıra akademik üretim alanlarını, gündelik yaşam pratiklerini, sosyal ilişkilerini ve dönüşen atmosferini izleme imkânı sunmuştur. Bu bağlamda kampüs, genellenebilir bir model sunmaktan çok, mekânsal belleğin nasıl üretildiğini ve görselleştirildiğini somut bir örnek üzerinden tartışmaya açan odaklı bir araştırma alanı olarak ele alınmıştır. Böylece mekânsal bellek ve illüstrasyon ilişkisi, kontrollü ve derinlikli bir bağlam içerisinde incelenerek çalışmanın hem sanatsal hem de araştırma temelli niteliği güçlendirilmiştir.

Literatür taraması

İllüstrasyonun tanımı, tarihçesi ve türleri

“Başlık, slogan ya da metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen ya da yorumlayan bütün unsurlara genel olarak illüstrasyon adı verilir” (Becer, 2006: 210). Kelime anlamı “aydınlatmak, ışıktandırmak, açıklamak” olan illustration kelimesinin bilinen en erken kullanımı Latince ve Fransızca etkisinde kalmış Orta İngilizce döneminde (1150-1500) görülmektedir (Etymonline, t.y.) (Oxford English Dictionary, 1899).

Bir hikayeyi betimlemek, gündelik yaşıttan kesitler sunmak, bir kralın hayatını anlatmak, dini ya da mitolojik metinleri tasvir etmek için insanoğlu her zaman görsel dili öncelikli olarak tercih etmiştir.

Sanat tarihi, mağara resimlerinden, Yunan vazolarına, Roma mozaiklerinden duvar fresklerine kadar illüstrasyon örnekleriyle doludur. Hatta illüstrasyonun resimli kitap türündeki en erken örneklerini henüz matbaanın bulunmasından yüzyıllar önce resimli el yazması kitaplarında görmekteyiz.

Bu örnek Geç Antik ve Erken Hristiyanlık döneminden günümüze ulaşan en eski resimli el yazması olan Vatikan Vergilius'tur (Şekil 1.). MS. 4.yy'ın sonu veya 5.yy'ın başında oluşturulan bu cilt, Roma'nın en büyük şairi Publius Vergilius Maro'nun (M.Ö.70-19) iki önemli eserini içermektedir. Bu kitap çiftlik ve kır yaşamı üzerine şiirleri olan Georgics ve Truva'nın alevler içindeki harabelerini terk edip batıda yeni bir şehir kurmak üzere yola çıkan Aeneas'ın destansı bir anlatısıdır (Meggs, 2012).

Altı tam sayfa çizimin yer aldığı bu kitapta çizer günümüz siyasi karikatüristleri gibi, önemli şahsiyetlerin isimlerini resimlerin üzerine özenle yazmıştır. Aynı zamanda Roma ve Pagan bir eser olan bu ciltte harfler Roma tarzında yazılmıştır. Şekil 1.'deki çizimde Apollon Tapınağı'nı kirlettiği için ölümle cezalandırılan bir rahip olan Laocoön'un ölümünü betimleyen iki sahnenin tek bir görüntü içinde sıralandığını görmekteyiz (Meggs, 2012).

Şekil 1: Vatikan Vergilius, Laocoön'un ölümü, bu resimde Laocoön'un hayatından iki sahne gösterilmektedir, MS 5. yy

Kaynak: (Meggs, 2012)

İllüstrasyonun tarihi açısından “Vatikan Vergilius”, hem metinlerin hem de metinleri tasvir eden renkli illüstrasyonların tek bir kitapta bir araya geldiği önemli eserlerdendir. Matbaanın bulunmasından sonra özellikle de Almanya’da Ağaçbaskı tekniğiyle çokça basılan illüstrasyonlarla birlikte resimli kitap kültürü daha hızlı ve yaygın bir şekilde artmış ve çeşitlenmiştir.

Bu örneklerde de gördüğümüz gibi her bir illüstrasyon kendi içinde bir içsel metin barındırmaktadır. Bu içsellik, onun varlığının temel koşuludur. Dolayısıyla illüstrasyonun yazısız bir metinle ilişkisini vurgulamak, aslında onun kendinden ayrı bir unsurdan değil, özünde taşıdığı bir anlam katmanından söz etmektir. Bu yönüyle illüstrasyon, anlamını ve amacını kendi içinde barındıran bir görsel anlatım biçimi hâline gelmekte ve aynı zamanda da kendi metnini yaratmaktadır. Bu sebeple biçim, imge ve görsel düzen açısından her illüstrasyon resimsel unsurlar taşısa da, resim sanatından farklı biçimde, belirli bir düzleme ya da bağlama bağlı oldukları için resim kadar da özgür değildir (Gönüllü, 2017).

Hem resim sanatıyla paylaştığı ortak özellikler hem de ondan ayrılan özgün yönleriyle illüstrasyon, günümüzde oldukça geniş bir uygulama alanına sahip disiplinler arası bir ifade biçimidir. Çizgi, renk, kompozisyon ve anlatı kurma gibi temel sanat unsurlarını barındırmakla birlikte, iletişim odaklı yapısı

nedeniyle çoğu zaman bilgilendirme, açıklama, yönlendirme ya da hikâye aktarma işlevini üstlenir. Bu açıdan illüstrasyon, hem estetik bir üretim sürecine hem de işlevsel bir iletişim pratiğine dayanır.

Günümüzde illüstrasyon türleri son derece çeşitlenmiş durumdadır ve pek çok profesyonel alanda kullanılmaktadır. Reklam ve yayıncılık sektöründe marka kimliği oluşturmada; botanik ve bilimsel illüstrasyonlarda bilgiyi görselleştirmede; arkeoloji ve tıp alanlarında karmaşık verileri anlaşılır hâle getirmede; moda illüstrasyonlarında tasarım sürecini desteklemede; resimli kitap ve anlatı illüstrasyonlarında ise hikâye dünyalarını kurmada önemli rol oynar. Bunun yanı sıra teknik illüstrasyon, mimari çizim ve özellikle son yıllarda yaygınlaşan şehir ve kentsel mekân illüstrasyonları (urban sketching) gibi türler, mekânın hafızasını, yapısal özelliklerini ve atmosferini görsel olarak belgeleyen alanlara dönüşmüştür.

Bu çeşitlilik, illüstrasyonun yalnızca bir sanat dalı değil, aynı zamanda tasarım, iletişim, eğitim ve kültürel belgeleme süreçlerinin ayrılmaz bir parçası hâline geldiğini göstermektedir.

Şehir illüstrasyonları ve urban sketchers hareketi

Araştırmanın kapsamı açısından, illüstrasyon türleri arasında yer alan şehir illüstrasyonlarına değinmek önem taşımaktadır. Günümüzde Londra, New York ve Milano gibi büyük kentlerin tanıtım kitaplarını hazırlayan illüstratör Carlo Stanga örneği, yöntem ve uygulama bakımından bu çalışma için güçlü bir referans niteliğindedir. “I am London”, “I am Milan” ve “I am New York” gibi kitapları bulunan sanatçı, kentleri çoğunlukla eğlenceli, dinamik ve renkli yönleriyle betimlemektedir. Metinlerde ise hikâyesel ve kişiselleştirilmiş bir anlatım dili kullanmakta; şehirlerin karakterlerine bürünerek metinleri adeta onların ağzından aktarmaktadır. Stanga’nın (2016: 6) “I am London” kitabının açılış sayfası da benzer biçimde şu ifadelerle başlamaktadır (Şekil 2):

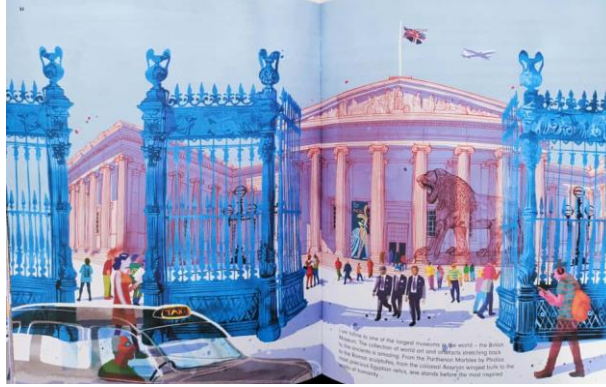
“Benim adım Londra. Basit bir isim ama ben sonsuz çeşitlilikte, karmaşık ve çok katmanlıyım. Size kendimle ilgili anlatmak istediğim yüzlerce şey var, nereden başlayacağımı bilemiyorum. Belki hava durumu hakkında konuşabiliriz? Burada insanların sık sık yaptığı bir şey. Bu arada, yağmur yeni başladı bile ve güneş tekrar çıktı. Aman Tanrım, durdu...”

Şekil 2: Carlo Stanga, “I am London” kitabın 6. sayfası, 2016

Kaynak: (Stanga, 2016)

Sanatçı, kitaplarında kullandığı samimi ve akıcı dil aracılığıyla metni görsel anlatımla desteklemekte ve okuyucuya çeşitli bilgilendirici unsurlar sunmaktadır. Hem çocukların hem de yetişkinlerin ilgisini çekebilecek geniş bir alıcı kitlesine sahip olan bu kitaplarda; müzeler, kafeler, lunaparklar, tarihi yapılar, moda, yeme-içme kültürü gibi kentin karakteristik özelliklerini yansıtan pek çok görsel ve imgeye yer verilmektedir (Şekil 2, 3 ve 4). Kurgusal ve gerçeküstü bir üslupla oluşturulan bu illüstrasyonlar, izleyicide söz konusu şehirlere gitme, o mekânlarda zaman geçirme ve yeni şeyler keşfetme isteği uyandırmaktadır.

Şekil 3: Carlo Stanga, “I am London” kitabın 84. sayfası, 2016**Kaynak:** (Stanga, 2016)**Şekil 4:** Carlo Stanga, “I am London” kitabın 42. sayfası, 2016**Kaynak:** (Stanga, 2016)

İllüstrasyonların hazırlanma sürecinde geleneksel yöntemlerle yapılmış çizimlerin yanısıra, fotoğraf, kolaj ve bilgisayar tekniklerinden de yararlanılmaktadır (Becer, 2006). Örneğin Carlo Stanga, dijital üretim sürecine geçmeden önce, gerçek mekânlarda geleneksel yöntemlerle eskiz defterine çizimler yaparak çalışmalarına başlamaktadır. Bu yöntem sanatçılar tarafından yaygın bir şekilde kullanılan bir yöntemdir. Çünkü, bir sanatçının kendi gözlem ve çizgisiyle oluşturacağı kent eskizi, çalışmayı daha özgün ve o ana ait kılmaktadır. Bu bağlamda “Urban Sketchers” isimli sanat hareketinden bahsedebiliriz. Bu hareket bir şehrin görsel belleğini oluşturma ve anlık izlerini yakalama çabası isteğinden doğmuştur. Kısaca “USk” olarak adlandırılan bu terim ilk olarak 2007 yılında sanatçı ve gazeteci Gabriel Campanario tarafından başlatılan uluslararası bir sanat hareketidir. Başlangıçta popüler fotoğraf paylaşım hizmeti flickr.com da ortaya çıkan, daha sonra bloglara ve sosyal ağlara yayılan USk hareketi hızla tüm dünyaya yayılmıştır (Holmes, 2014).

Uluslararası düzeyde geniş bir yelpazede gördüğümüz bu yaklaşımın, birçok şehirde sempozyum, yarışma ya da etkinlikler neticesinde gelenekselleşmeye başladığını da söyleyebiliriz. Anlık çizimlerle fotoğrafın kullanımını da ekarte eden bu yaklaşımla sanatçılar anın belleğini yakalamaya çalışmaktadır (Şekil 5 ve 6). Bunu yapabilmesi için ise sanatçı gerçeğin daha basit ideal versiyonlarını görmeye çalışarak herhangi bir nesneler dizisini otomatik olarak bir anlatı haline getirmektedir (Atar, 2022).

Şekil 5: Yong Hwan Lee, St. Mary Hastanesi'nin 16. katından görülen ek binalar, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2016, 21x29.6cm sketchbook, Seul, Kore

Kaynak: (Urban Sketchers, 2016)

Şekil 6: Suhita Shirodkar, Turkuaz Kubbe, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, Meksika

Kaynak: (Shirodkar, t.y.)

Mekân, bellek ve sanat ilişkisi

Araştırmacılar, mekânın insanın barınma ve korunma gibi içgüdüsel temel ihtiyaçlarından doğan bir olgu olduğunu, ancak kavramın yalnızca bu gereksinimleri karşılayan basit bir “barınak”tan çok daha geniş bir anlam taşıdığını belirtmektedir. Mekânı şekillendiren ve etkileyen çok sayıda alt bileşenin bulunduğu; psikoloji, sosyoloji, ergonomi, ekoloji ve sosyo-kültürel yapı gibi farklı disiplinlerin bu kavramın ayrılmaz parçaları olduğu ifade edilmektedir (Turgay, 2009).

Örneğin, Heidegger’e göre mekân, insan için ölçülebilir bir uzamdan çok yerleşme ve ikamet etme deneyimi üzerinden anlam kazanmaktadır. Bu nedenle mekânın anlamı matematiksel tanımlardan ziyade ikamet etme pratiğinin kendisinden doğar. Dolayısıyla inşa etmek de yalnızca teknik bir düzenleme değil, esasen ikamet etmeye imkân tanıyan bir yer açma edimidir (Heidegger, 1971). Nitekim ikamet eden insanın deneyimiyle anlam kazanan mekân kavramı, bellek ile de doğrudan bağlantılı olmaktadır. Bu nedenle anıları da soyut bir kavram olarak düşünemeyiz ve genellikle bir yerle ya da belli bir mekânla ilişkilendirebiliriz. Aynı zamanda mekânları kolektif belleğin hem taşıyıcısı hem de tetikleyicisi olarak da görebiliriz. Bir meydan, bir ev, bir okul binası, bir fabrika ya da bir köprü... Bunların her biri, geçmişte yaşanmış olayların, duyguların ve toplumsal deneyimlerin izlerini taşımaktadır. Hallbwachs “Kolektif Bellek” (2018: 174) isimli kitabında mekânın bellekle ilişkisini şu şekilde ifade etmiştir.

“Her türlü kolektif bellek, mekânsal bir çerçevede vuku bulur. Oysa mekân, süregiden bir gerçekliktir. Şayet bizi çevreleyen maddi ortam muhafaza olmasaydı, izlenimlerimiz birbirini kovalar, hiçbir şey aklımızda kalmazdı. Geçmişimizi hatırlayabildiğimizi

anlamazdık. Herhangi bir hatıralar kategorisinin yeniden canlanması için, dikkatimizi çevirmemiz gereken şey mekândır,- içinde bulunduğumuz sık sık geçtiğimiz, daima erişimimizin olduğu ve hayal gücümüz ya da düşüncemizin her an yeniden oluşturabildiği-bizim mekânımızdır, düşüncemiz onda sabitlenmelidir.”

Dolayısıyla mekânlar, hatırlamanın somut zemini haline gelmektedir ve aslında kimlik ve aidiyet duygularını pekiştirdiği gibi toplumsal travmaların veya başarıların sembolü de olabilmektedir. Bu durumda hem belleğin mekâna anlam kazandırdığını hem de mekânın belleğe süreklilik sağladığını söyleyebiliriz. Bu ilişki, bireysel ve toplumsal kimliğin oluşumunda merkezi bir rol oynamaktadır. Böylece mekân, yalnızca bir fiziksel alan olmaktan çıkmakta, zamanın, anıların ve kimliğin katmanlaştığı bir bellek alanı haline gelmektedir.

Mekân ve bellek kavramlarının sanatla ve sanatçıyla olan ilişkisine baktığımız da ise: Mekânın tek başına sanat, sanatçı ya da sanat tarihi hakkında bütüncül bir açıklama sunamayacağı vurgulanmakla birlikte, mekânın dili, yapım biçimleri ve korunan değerler gibi unsurların sanatla ve insanla etkileşime girerek bir tür ara yüz işlevi gördüğünü öne sürebiliriz (İskenderoğlu ve Göğebakan, 2022). Sanatçılar bu ara yüzleri çoğu zaman mekânın hafızasını görünür kılmak için bir araç olarak kullanmaktadırlar. Dolayısıyla bir mekânda üretilen ya da o mekânı referans alan sanat yapıtı, izleyiciyi o alanın tarihine, geçmiş deneyimlerine ve sessiz tanıklıklarına yönlendirebilir. Bunu yaparken sanatçı, kendi duygu dünyası, yorumları ve izlenimlerinden hareketle geçmişin izlerini bugünün perspektifinden yeniden anlamlandırmaya yönelir.

Yöntem

Bu çalışma, sanat temelli araştırma yaklaşımı doğrultusunda otoetnografik yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Otoetnografi, araştırmacının kendi deneyimlerini veri olarak ele alarak bu deneyimler üzerinden kültürel ve mekânsal olguları anlamlandırmasına ve bilincin çoklu katmanlarını göstermesine olanak tanıyan nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Patton, 2014). Bu doğrultuda çalışma, kampüs mekânıyla kurulan bireysel deneyimin illüstratif üretim süreci aracılığıyla görünür kılınmasını amaçlamaktadır.

Araştırmanın veri toplama süreci, gözlem ve belgeleme aşamalarından oluşmaktadır. Bu kapsamda kampüsün farklı alanlarında sistemli gözlemler gerçekleştirilmiş ve mekânın fiziksel, sosyal ve kültürel özelliklerini ortaya koymaya yönelik veriler derlenmiştir. Farklı bakış açıları elde etmek amacıyla çeşitli açılardan fotoğraflar çekilmiş, eskizler üretilmiş ve gerekli görsel materyaller üniversitenin arşiv kayıtlarından temin edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda illüstrasyon üretim süreci gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada ağırlık olarak kâğıt üzerine suluboya tekniği uygulanmış olup markör ve mürekkep gibi malzemelerle de desteklenmiştir. Toplamda eskizler hariç 26 adet renkli illüstrasyon üretilmiştir. Üretilen bu çalışmalar, araştırmanın temel veri kaynaklarından birini oluşturmakta ve sanat üretimi bu bağlamda veri üretim aracı olarak ele alınmaktadır.

Üretim süreci, aşamalı yapısı dikkate alınarak öncelikle süreç analizi kapsamında değerlendirilmiştir. Bu analiz doğrultusunda illüstratif üretim sürecinin tematik ve yaklaşım bakımından altı aşamalı bir yapı sergilediği belirlenmiştir. Bu aşamalar: Makro ölçekte mekânsal temsil (peyzaj), yapıların dışsal temsili (kampüs binaları), öznel müdahale ve mekânsal yeniden kurgulama, iç mekânda üretim ve eğitim deneyimi, sosyal yaşam ve mekânsal etkileşim ile çok türlü mekânsal temsil (ekolojik farkındalık) olarak sıralanmaktadır. Söz konusu aşamalar, mekânla kurulan ilişkinin zaman içerisindeki dönüşümünü ortaya koymakta ve kavramsal analiz için bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırma kapsamında üretilen illüstrasyonlar, süreç odaklı ve kategorik bir çerçevede ele alınmıştır. Analiz, üretim sürecinde belirlenen tematik aşamalar doğrultusunda gerçekleştirilmiş; makro peyzajdan iç mekânlara, sosyal alanlardan çok türlü yaşam ilişkilerine uzanan altı aşamalı yapı üzerinden değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda görseller, tek tek eser incelemesi yerine ait oldukları kategori içerisinde bütüncül olarak ele alınmıştır. Süreç analizi, üretim aşamalarının nasıl geliştiğini ve mekânla kurulan ilişkinin zaman içindeki dönüşümünü ortaya koyarken; kategori bazlı kavramsal analiz ise mekân, duygu, bellek ve aidiyet kavramları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Bu yaklaşım, üretim sürecinde gözlemlenen dönüşümün mekânla kurulan ilişkinin aşamalı bir yapı sergilediğini göstermesine dayanmaktadır. Başlangıçta daha çok gözlem ve algı düzeyinde kurulan bu ilişki, zamanla duygusal etkileşimlerle derinleşmiş, tekrar eden karşılaşmalar aracılığıyla belleğe dönüşmüş ve aidiyet duygusuna evrilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu kavramlar, mekânsal deneyimin farklı katmanlarını analiz etmeye olanak sağlayan bir çerçeve sunmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, üretim sürecini süreç analiziyle, görsel çıktıları ise kavramsal analiz yöntemleriyle değerlendiren bütüncül bir araştırma yapısı sunmaktadır.

Araştırma otoetnografik bir yaklaşım benimsediğinden, metinde araştırmacının deneyimi birinci tekil şahıs anlatımıyla aktarılmıştır.

Bulgular ve tartışma

Çalıştığım fakültenin yaklaşık altı yıl önce şehir merkezinden şehrin uzak bir ilçesindeki kampüse taşınmasıyla birlikte bu mekânı öğretim üyesi, araştırmacı ve sanatçı kimlikleriyle deneyimlemeye başladım. Bu süreçte kendimi mekânın bir parçası olarak konumlandırmaktan çok, henüz tanımadığım bu çevreyi dışarıdan anlamaya çalışan bir gözlemci konumunda buldum.

Bu durum, kampüsle kurduğum mekânsal, duygusal, belleksel ve aidiyete ilişkin dinamiklerin, proje plânlama sürecinde belirleyici bir rol üstlenmesine neden olmuştur. İllüstrasyon çalışmalarına nereden başlayacağım ve süreci nasıl kurgulayacağım gibi sorulara verdiğim yanıtlar, büyük ölçüde bu deneyimsel arka planla şekillenmiştir.

Projenin uygulama süreci yaklaşık dokuz ay sürmüştür. Fakat bu süreçte izlediğim aşamaları, kampüste geçirdiğim altı yıllık deneyimden izler taşıyan kronolojik bir akış içerisinde yeniden kurgulamayı tercih ettim. Bu doğrultuda illüstrasyon aracılığıyla mekânı betimleme biçimim, başlangıçta mekânın harita benzeri bir algı üzerinden ele alındığı kuşbakışı çizimlerle başlamış, süreç ilerledikçe daha öznel ve deneyime dayalı anlatım biçimlerine dönüşmüştür.

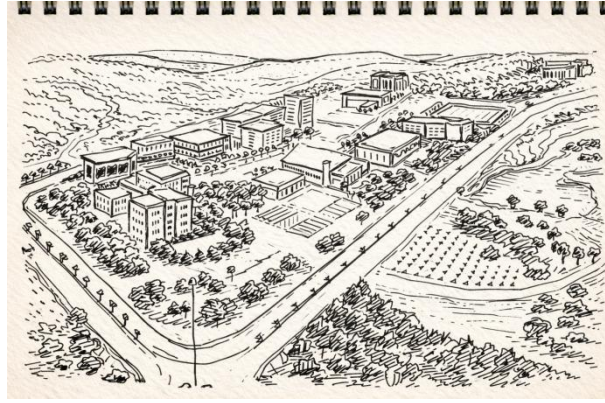
Bu bağlamda perspektif tercihi, yalnızca teknik bir karar olmanın ötesinde, mekânla kurulan ilişkinin niteliğini ve bu ilişki içerisindeki konumlanmayı yansıtan otoetnografik bir yaklaşımın göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu doğrultuda proje aşamalarının illüstratif üretim süreci tematik ve yaklaşım bakımından altı aşamalı bir yapıyla incelenmiştir.

Makro ölçekte mekânsal temsil (peyzaj)

Süreç analizi: Makro ölçekte mekânsal temsile odaklandığım bu aşamada, kampüsün hem kuşbakışı hem de karşıdan görünen peyzajlarını ele almayı tercih ettim. Bu doğrultuda hangi manzaraları ele alacağımı kendi çekmiş olduğum fotoğraflardan ve üniversitenin dron aracılığıyla kuşbakışı çekmiş olduğu fotoğraflar yardımıyla belirledim. Bu veriler neticesinde eskiz çizimler gerçekleştirdim. Bu süreçte üç eskiz ve üç suluboya çalışması üreterek aşamayı yaklaşık bir ayda tamamlamış oldum (Şekil 7, 8, 9 ve 10).

Çalışmalarda hem kuşbakışı hem de yatay bakış açısına yer vererek kampüsün doğal ve yapay unsurlarını birlikte değerlendirmeye yöneldim. Peyzajı ele alırken detaydan çok genel yerleşim, kütle ilişkileri ve doğal çevre ile yapılaşma arasındaki dengeyi anlamaya odaklandım. Suluboya tekniğinin sağladığı geçirgenlik ve lekesele etki, mekânın atmosferini ve bütünsel algısını öne çıkarmama olanak tanımıştır. Bu süreç, kampüsü parça parça değil, bir bütün olarak kavramaya yönelik ilk görsel okumaların üretildiği bir aşama olarak şekillenmiştir. Bu aşamanın deneyimden ziyade gözleme dayalı bir karakter taşıdığını söyleyebilirim.

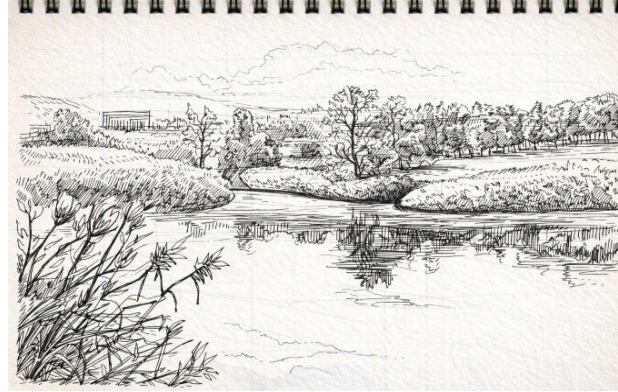
Şekil 7: Yazarın çalışması, kampüsün kuş bakışı görüntüsü, kağıt üzerine mürekkep, 2025, 24x32cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 8: Yazarın çalışması, kampüsün kuş bakışı görüntüsü, kağıt üzerine sulu boya, 2025, 24x32cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 9: Yazarın çalışması, göl manzarası, kağıt üzerine sulu boya, 2025, 24x32cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 10: Yazarın çalışması, göl manzarası, kağıt üzerine sulu boya, 2025, 24x32cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Kavramsal analiz: Bu aşamada geliştirdiğim çalışmalar, mekânla kurduğum ilişkinin başlangıçta daha çok mesafeye dayalı ve çözümleyici bir karakter taşıdığını göstermektedir. Kuşbakışı bakış açısı, kampüsü deneyimlenen bir yer olmanın ötesinde, okunması ve anlamlandırılması gereken bir bütün olarak ele almama olanak tanımıştır. Bu yönelim, kampüsü ilk etapta bir harita gibi kavradığım ve nerede hangi yapının bulunduğunu belirleyerek kampüs topografyasının zihinsel olarak yerleştirme süreciyle doğrudan ilişkilidir. Mekânı yukarıdan değerlendirmek, onun sınırlarını, parçaları arasındaki ilişkileri ve genel organizasyonunu anlamaya yönelik bir zihinsel haritalama sürecini beraberinde getirmiştir.

Buna karşılık yatay manzara çalışmaları (Şekil 9 ve 10), mekâna daha yakın bir konumlanmaya işaret etmekte ve görsel ilişki kurma biçiminin dönüşmeye başladığını düşündürmektedir. Bu geçiş, kampüsün çözümlemeye dayalı bir bakıştan uzaklaşarak daha doğrudan deneyimlenen bir çevre olarak algılanmaya başladığını göstermektedir.

Bu süreçte kendi konumlanışımın, mekân, duygu, bellek ve aidiyetle kurduğum ilişkiyi doğrudan etkilediğini gözlemledim. Kampüsle kurduğum bağın henüz başlangıç aşamasında olduğu bu dönemde, aidiyet duygusunun sınırlı kaldığı, buna karşın mekânın daha çok gözlemsel ve çözümleyici bir düzlemde ele alındığı söylenebilir. Peyzajın bütüncül olarak ele alınması, belleğin henüz parçalı ve oluşum sürecinde olduğu bir evreyi işaret ederken, aynı zamanda mekânın zihinsel olarak düzenlenmesi ve haritalandırılması sürecine karşılık gelmektedir. Bu bağlamda makro ölçekte yapılan bu çalışmalar, kampüsle kurulan ilişkinin ilk katmanını oluşturan, mesafe, gözlem ve kavrama odaklı bir deneyim alanı olarak değerlendirilebilir.

Yapıların dışsal temsili (kampüs binaları)

Süreç analizi: İkinci aşamada kampüs içerisinde yer alan hastane, cami, yurt, rektörlük ve kütüphane binası gibi belirli yapıların dış cephe görünümlerine odaklandım. Bu doğrultuda akademik personel ve öğrencilerin yanı sıra halkın da kullandığı alanları sürece dahil ettim. Hangi yapıları ele alacağımı belirledikten sonra üç haftalık süreç boyunca öncelikle fotoğraflar çektim, üniversitenin dronla gerçekleştirdiği çekimlerden oluşan fotoğraf arşivlerinden yararlanarak veri topladım ve bu veriler doğrultusunda gözlemler yaparak taslak çizimler gerçekleştirdim. Toplamda altı eskiz ve altı suluboya çalışması üreterek bu aşamayı yaklaşık iki ayda tamamladım (Şekil 11, 12, 13 ve 14).

Bu süreçte yapıların iç mekânlarına yönelmek yerine dışarıdan algılanan biçimlerine odaklandım. Bu yaklaşım kampüsle aramda belirli bir mesafe kurmamı sağlamış ve gözleme dayalı bir üretim sürecini sürdürmeme olanak tanımıştır. Mesafeli bakışı güçlendirmek amacıyla figür kullanımından bilinçli olarak kaçındım. İnsan varlığını dışarıda bıraktığımda yapıların kendi başlarına bir anlatı kurabildiğini gözlemledim. Çizimlerde ve suluboya çalışmalarında detaydan çok genel formu, kütsel etkiyi ve yapıların mekân içindeki konumlarını öne çıkardım. Böylece yapıların oranlarını ve mekânsal organizasyonunu daha açık biçimde kavramaya yönelik bir üretim süreci geliştirdim.

Şekil 11: Yazarın çalışması, kütüphane binası, kağıt üzerine mürekkep, 2025, 24x32cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 12: Yazarın çalışması, kütüphane binası, kağıt üzerine sulu boya, 2025, 24x32cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 13: Yazarın çalışması, hastane binası, kağıt üzerine mürekkep, 2025, 24x32cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 14: Yazarın çalışması, hastane binası, kağıt üzerine sulu boya, 2025, 24x32cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Kavramsal Analiz: Bu aşamada mekânla kurduğum ilişkinin doğrudan deneyimden çok gözlem ve yorum üzerinden şekillendiği görülmektedir. Yapılar, içinde bulunulan bir çevre olarak deneyimlenmekten çok, karşıdan bakılan ve anlamlandırılmaya çalışılan yüzeyler olarak ele alınmıştır. Bu durum mekânla kurulan ilişkiyi daha analitik ve çözümleyici bir düzleme taşımaktadır. İnsan ya da hayvan figürün yokluğu, yapıları işlevsel özelliklerinin ötesine taşıyarak sessizlik, durağanlık ve zamansızlık gibi niteliklerin ön plana çıkmasına olanak tanımıştır. Bu bağlamda mekânsal algı, mesafe, gözlem ve çözümleme üzerinden kurulmuştur.

Bu süreçte kendi konumlanışımın, mekân, duygu, bellek ve aidiyetle kurduğum ilişkiyi doğrudan etkilediğini gözlemledim. Kampüsle kurduğum bağın henüz tam olarak yerleşmediği bu aşamada, aidiyet duygusunun sınırlı kaldığı, buna karşılık mekânın daha çok dışarıdan kavranmaya çalışılan bir yapı olarak ele alındığı söylenebilir. Bu durum, duygusal ilişkinin geri planda kaldığı, buna karşın mekânsal çözümleme ve gözleme dayalı bir yaklaşımın öne çıktığını göstermektedir. Aynı zamanda bu süreç, belleğin henüz oluşum aşamasında olduğu ve mekânın daha çok zihinsel olarak haritalandırıldığı bir evreye işaret etmektedir.

Bu süreçte ortaya çıkan mesafeli ve gözlemsel yaklaşım, kampüsün kentle kurduğu ilişkiyi düşünmeyi de beraberinde getirmektedir. Kampüs, şehir yaşamından belirli bir uzaklıkta konumlanması nedeniyle kentten kısmi bir kopuş hissi üretmektedir. Buna karşın hastane ve kütüphane gibi yapılar, kampüs ile kent arasında bir geçiş alanı oluşturarak bu kopuşu yumuşatan bir arayüz niteliği taşımaktadır. Bu durum kampüs deneyiminin hem kente eklemlenen hem de ondan ayrılan yönler içerdiğini göstermektedir. Kent belleği perspektifinden bakıldığında ise bu yapılar, kampüsle sınırlı kalmayan, kentsel ölçekte karşılık bulan ve benzer işlevler üzerinden anlam kazanan mekânsal unsurlar olarak değerlendirilebilir. Bu doğrultuda kampüsü, kente ait deneyim ve belleğin izlerini taşıyan bir uzantı olarak ele aldım.

Öznel müdahale ve mekânsal yeniden kurgulama

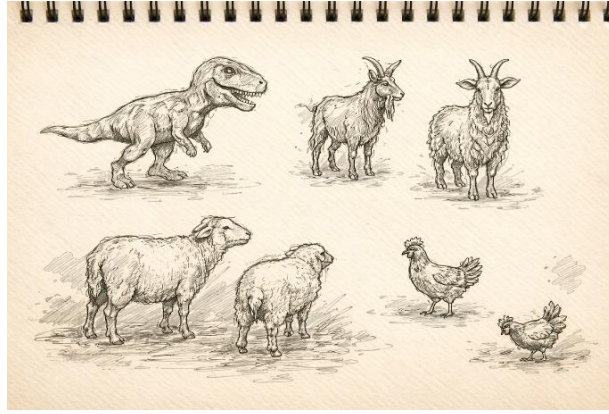
Süreç analizi: Üçüncü aşamada, kampüsün önemli bileşenlerinden biri olan fakülte binalarına odaklandım. Bu aşamada yapıları dış cephe görünimleri üzerinden ele alırken, bir yandan da çalışmalara kurgusal öğeler dahil etmek istedim, bu da üretim sürecine farklı bir yön kazandırmıştır. Edindiğim fotoğraflar ve gözlemler doğrultusunda farklı duruş ve hareketlerde insan ve hayvan figürlerine yönelik çeşitli etütler gerçekleştirdim (Şekil 15 ve 17). Bunun neticesinde ise kurgusal üç adet suluboya çalışması ortaya çıkardım (Şekil 16 ve 18). Yaklaşık bir ay süren bu aşamada, önceki süreçlerde gözlem, mesafe ve çözümleme temelli ilerleyen yaklaşımım, daha doğrudan müdahale içeren ve yorumlayıcı bir üretim biçimine evrilmiştir.

Seçtiğim fakülte yapılarında, yalnızca dış görünimleri aktarmak yerine, bu mekânlarla kurduğum gündelik deneyimi dikkate alarak kompozisyonları yeniden kurgulamış olmam, sürekli karşılaşmanın yarattığı alışkanlıkla sıradanlaşan bu yapıları yeniden değerlendirme ve farklı bir bakışla ele alma isteğimle bağlantılıdır. Bu doğrultuda kurgusal figürleri sürece dahil ettim ve çizim aşamasında figürlerin konumlarını, oranlarını ve mekânla kurdukları ilişkileri denemeler yoluyla belirledim.

Örneğin, Veteriner Fakültesi'ni ele alırken mizahi bir bakış açısı geliştirerek çizgi roman estetiğini çağrıştıran bir kompozisyon oluşturdum (Şekil 16). Yapının önüne dinazor, eşek, keçi ve horoz gibi hayvan figürleri yerleştirerek mekânı yeniden düzenledim. Bu müdahaleler, mevcut kullanım biçimlerini yansıtmaktan çok, mekânın olası ve imgesel karşılıklarını araştırmaya yönelik bir üretim süreci olarak şekillenmiştir.

Suluboya uygulamasında ise önceki aşamalardaki kontrollü yaklaşım yerini daha serbest ve müdahaleye açık bir sürece bırakmıştır. Renk ve yüzey kullanımı, figürlerin ve anlatının öne çıkmasını destekleyecek biçimde yeniden ele alınmıştır. Bu süreçte, tekrar eden karşılaşmaların alışıldık hale getirdiği mekânlar, kurgusal eklemeler aracılığıyla yeniden anlamlandırılmıştır.

Şekil 15: Yazarın çalışması, eskiz çalışması, kağıt üzerine karakalem, 2025, 24x32cm

Şekil 16: Yazarın çalışması, Veteriner Fakültesi binası, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 17: Yazarın çalışması, eskiz çalışması, kağıt üzerine karakalem, 2025, 24x32cm.

Şekil 18: Yazarın çalışması, Güzel Sanatlar Fakültesi binası, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Kavramsal analiz: Bu aşamada mekânla kurduğum ilişki, önceki süreçlerde öne çıkan mesafe ve çözümleme odaklı yaklaşımdan uzaklaşarak daha öznel ve deneyime dayalı bir nitelik kazanmıştır. Yapılan müdahaleler, mekânın sabit bir yapı olarak ele alınmasının ötesine geçilmesine ve yeniden kurgulanabilir bir alan olarak düşünülmesine olanak tanımıştır. Bu durum, mekânın anlamının fiziksel özelliklerin yanı sıra bireysel deneyim ve yorumlarla birlikte şekillendiğini göstermektedir.

Figürün sürece dahil edilmesiyle birlikte mekân, eylemlerin gerçekleştiği ve anlatıların kurulabildiği bir alan haline gelmiştir. Bu dönüşüm, mekânsal algının hareket, zaman ve etkileşim üzerinden yeniden kurulmasına katkı sağlamaktadır. Mizahi ve imgesel unsurların kullanımı, alışılmış karşılaşmaları dönüştürerek mekâna yeni anlam katmanları kazandırmış, aynı zamanda daha kişisel bir ilişki biçiminin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Bu bağlamda illüstrasyon, mekânı yeniden yorumlayan ve farklı biçimlerde görünür kılan bir ifade aracı olarak öne çıkmaktadır. Üretilen görseller, kampüsün gündelik kullanımına dair doğrudan bir kayıt sunmak yerine, mekânın potansiyel karşılıklarını ve imgesel olanaklarını açığa çıkaran bir anlatı kurmaktadır. Bu yönüyle illüstrasyon, mekânın deneyimlenebilir ve çok katmanlı yapısını görünür kılan bir ifade biçimi olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu süreçte mekân, duygu, bellek ve aidiyet arasındaki ilişkinin daha belirgin hale geldiği görülmektedir. Müdahale edilen yapılar, gündelik karşılaşmaların izlerini taşıyan bir anlatı alanına dönüşmüş ve mekânla kurulan bağın daha içsel bir nitelik kazanmasına olanak tanımıştır. Bu doğrultuda üçüncü aşama, mekânın yeniden üretildiği ve anlamlandırıldığı bir deneyim alanı olarak değerlendirilebilir.

İç mekânda üretim ve eğitim deneyimi

Süreç analizi: Dördüncü aşamada, kampüs içerisindeki yapıların iç mekânlarına yönelerek eğitim-öğretim pratiklerini odağıma aldım. Derslikler, amfiler, atölyeler ve laboratuvarlar gibi farklı iç mekânları seçerek bu alanlarda gerçekleşen üretim ve öğrenme süreçlerini gözlemlemeye başladım. Hangi mekânları ele alacağımı belirledikten sonra üç haftalık süreç boyunca öncelikle fotoğraflar çektim ve üniversitenin fotoğraf arşivlerinden yararlanarak veriler topladım. Bu veriler doğrultusunda altı suluboya çalışması üreterek bu aşamayı yaklaşık iki ayda tamamladım (Şekil 19, 20, 21 ve 22).

Bu aşamada eskiz çizimleri yerine, doğal akışta yakalanmış anlık fotoğraflar üzerinden çalışmaları gerçekleştirdim. Bu süreçte fotoğraf çekimi önemli bir yer tutmuş; resim diline yakın ve kompozisyona uygun kadrarlar oluşturmaya özen gösterilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda mekân içindeki figürlerin konumları, mekânla kurdukları ilişkiler ve birbirleriyle olan etkileşimleri, fotoğrafın yakaladığı anlar üzerinden değerlendirilmiştir. Bu nedenle, fotoğraf çekimleri sırasında, iç mekân ile insan eylemi arasındaki ilişkinin dengeli bir biçimde kurulmasına dikkat edilmiştir.

Suluboya uygulamasında ise mekânın atmosferini ve iç mekâna özgü ışık etkilerini yansıtacak bir yüzey dili geliştirmeye çalıştım. Figürlerin duruşları, hareketleri ve çalışma biçimleri, kompozisyonun temel

belirleyicileri haline gelirken, mekân bu eylemlerin gerçekleştiği bir zemin olarak ele alınmıştır. Bu süreç, gözlem, seçme ve yeniden düzenleme aşamalarının birlikte ilerlediği bir üretim pratiği olarak şekillenmiştir.

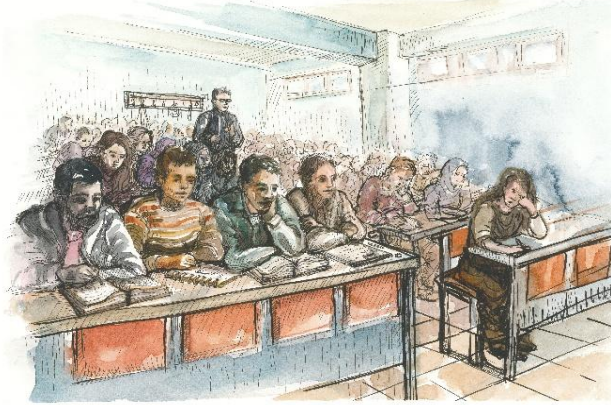
Şekil 19: Yazarın çalışması, GSF’de çizim dersi, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

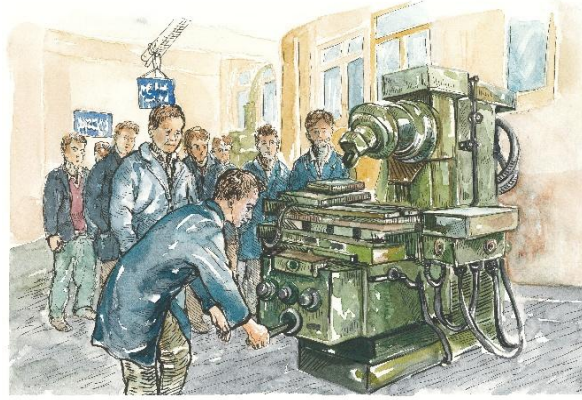
Şekil 20: Yazarın çalışması, tıp laboratuvarı, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 21: Yazarın çalışması, anfide ders, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 22: Yazarın çalışması, MYO’da ders, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Kavramsal analiz: Bu aşamada mekânla kurduğum ilişki, önceki aşamalara kıyasla daha yakın ve içeriden bir deneyim üzerinden şekillenmiştir. İç mekâna yönelmek, mekânı dışarıdan gözlemlenen bir yapı olarak ele almak yerine, içinde bulunan ve eylemler aracılığıyla anlam kazanan bir deneyim alanı olarak kavramayı mümkün kılmıştır. Bu durum, mekânsal algının doğrudan katılım ve deneyim üzerinden kurulmasına zemin hazırlamıştır.

Figürlerin üretim sürecine dahil edilmesiyle birlikte mekân, bireysel ve kolektif eylemlerin gerçekleştiği bir ortam olarak görünür hale gelmiştir. Ders dinleyen, çizim yapan ya da laboratuvarında çalışan öğrencilerin temsili, mekânın işlevini ve kullanım biçimlerini ortaya koyarken, aynı zamanda eğitim sürecinin dinamik yapısını yansıtmıştır. Bu bağlamda mekân, durağan bir arka plan olmaktan çıkarak üretim, etkileşim ve öğrenme süreçleriyle birlikte anlam kazanan bir yapıya dönüşmüştür.

Bu süreçte mekân, duygu, bellek ve aidiyet arasındaki ilişkinin daha somut bir biçimde deneyimlendiği görülmüştür. İç mekânda geçirilen zaman ve tekrar eden üretim pratikleri, mekânla kurulan bağın güçlenmesine katkı sağlamıştır. Öğrencilerin beden dili, çalışma biçimleri ve mekân içindeki konumlanışları, bu ilişkinin izlerini taşıyan unsurlar olarak öne çıkmıştır.

Sanat eğitiminin gerçekleştiği bu mekânlar, deneyimlerin biriktiği, aktarıldığı ve yeniden üretildiği hafıza alanları olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda üretilen görseller, öğrenme, üretim ve etkileşim süreçlerinin mekânsal bellekle kurduğu ilişkiyi görünür kılmıştır. İllüstrasyon, bu ilişkilerin aktarılmasına ve yeniden yorumlanmasına olanak tanıyan bir ifade biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal yaşam ve mekânsal etkileşim

Süreç analizi: Beşinci aşamada, kampüs içerisindeki sosyal alanlara yönelerek gündelik yaşam pratiklerini odağıma aldım. Bu kapsamda kafeler, yemekhane, kütüphane içindeki okuma salonları, kampüs içindeki spor ve oyun alanları gibi öğrencilerin bir araya geldiği mekânlardan seçimler yaparak üretim sürecini şekillendirdim. Bu aşamada altı sulu boya ve bir markör çalışması gerçekleştirdim (Şekil 23, 24, 25 ve 26). Üretim süreci yaklaşık iki ay sürmüştür.

Bu süreçte sosyal mekânları öğrenciler kadar yoğun deneyimlemediğimi ve bu mekanlarda geçirdiğim zamanın daha sınırlı olduğunu fark ettim. Bu durum gözlemlerimin daha çok dışarıdan izleme ve kısa süreli deneyimlere dayanmasına neden olmuştur. Bu konumlanma, mekânı daha geniş bir perspektiften değerlendirmeme olanak tanıırken, üretilen görsellerin gözlem ve yorumlama süreçlerinin birleşimiyle şekillenmesine katkı sağlamıştır.

Dolayısıyla çalışmaların bazıları doğrudan gözleme dayalı anlık çizimlerle, bazıları fotoğrafın yakaladığı anlık kareler üzerinden, bazıları ise kurgusal kompozisyonlar aracılığıyla tasarlanıp üretilmiştir. Böylece anlık gözlem, kurgu ve fotoğraf temelli yaklaşımlar arasında çeşitlenen bir üretim süreci kurarak, alan günlüklerimi zenginleştirdim. Kompozisyonları oluştururken ise tekil figürlerden ziyade figürler arası ilişkilerin oluşturduğu bütünsel yapıya odaklandım. Öğrencilerin oturma, konuşma,

bekleme ve dolaşma gibi eylemleri, mekânın ritmini belirleyen dinamik unsurlar olarak ele alınmıştır. Örneğin, satranç alanını yaparken satranç oynayan figürlerin yerleştirilmesi kurgusal bir düzenleme üzerinden şekillenmiş (Şekil 23), tırmanma parkuruna ilişkin eskiz çalışması doğrudan gözleme dayalı, hızlı ve anlık bir çizim pratiğiyle gerçekleştirilmiştir (Şekil 26). Hızlı eskizlerde çizgi kullanımının doğrudanlığı ve anlık gözleme dayanması, yüzeyde dinamizm ve hareket duygusunun daha belirgin biçimde hissedilmesine olanak tanırken, bu çeşitlilik, mekânın hem gözlemsel hem de yorumlayıcı biçimlerde ele alınmasına katkı sağlamıştır.

Suluboya ve markör uygulamalarında yüzey dili, mekânın hareketliliğini ve yoğunluğunu yansıtacak şekilde ele alınmıştır. Renk dağılımı ve figürlerin yerleşimi, sosyal etkileşimlerin sürekliliğini hissettirecek biçimde kurgulanmıştır. Böylece üretim süreci, gözlem, seçme ve yeniden düzenleme aşamalarının birlikte ilerlediği bir yapı içerisinde gelişmiştir.

Şekil 23: Yazarın çalışması, satranç alanı, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 24: Yazarın çalışması, yemekhane, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 17,5x25cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 25: Yazarın çalışması, On On kafe, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Şekil 26: Yazarın çalışması, tırmanma parkuru, kağıt üzerine markör, 2025, 25x35cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Kavramsal analiz: Bu aşamada mekânla kurduğum ilişki, insan etkileşimleri üzerinden şekillenen daha dinamik bir yapı kazanmıştır. Sosyal alanlara yönelmek, mekânı kullanıcıların eylemleri, karşılaşmaları ve birlikte var olma biçimleri üzerinden düşünmeyi mümkün kılmıştır. Bu durum mekânsal algının hareket, etkileşim ve süreklilik üzerinden kurulmasına katkı sağlamıştır.

Figürlerin çoğul ve ilişkisel biçimde ele alınması, mekânın ritmini ve atmosferini görünür kılan temel unsurlar olarak öne çıkmıştır. Öğrenciler arasındaki iletişim, ortak kullanım biçimleri ve gündelik karşılaşmalar, mekânın sürekli yeniden üretilen bir yapı olduğunu düşündürmüştür. Bu bağlamda sosyal alanlar, deneyimlerin paylaşıldığı ve anlamın birlikte üretildiği etkileşim alanları olarak değerlendirilebilir.

Üretim sürecinde gözlem ve kurguya dayalı yaklaşımların birlikte kullanılması, mekânın algılanışında çok katmanlı bir yapı oluşturmuştur. Gözleme dayalı çizimlerde ortaya çıkan çizgisel akış ve anlık yakalama pratiği, yüzeyde dinamizm ve hareket duygusunu belirginleştirirken; kurgusal yerleştirmeler bu hareketi genişleterek farklı olasılıkların düşünülmesine olanak tanımıştır. Bu durum, mekânın sabit bir yapıdan çok, sürekli değişen ve yeniden yorumlanan bir alan olarak ele alınmasına katkı sağlamıştır.

Bu süreçte mekân, duygu, bellek ve aidiyet arasındaki ilişkinin farklı bir düzlemde kurulduğu görülmüştür. Sosyal etkileşimler mekânın canlı ve değişken yapısını ortaya koyarken, gözlemci konumunda kalmak bu ilişkiye belirli bir mesafe kazandırmıştır. Bu doğrultuda bu aşama, mekânın kolektif deneyimler üzerinden anlam kazandığı ve bu deneyimin görsel olarak yeniden yorumlandığı bir evre olarak değerlendirilebilir.

Çok türlü mekânsal temsil (ekolojik farkındalık)

Süreç analizi: Altıncı aşamada üretim sürecindeki bakış açısı, kampüsün insan merkezli yapısının ötesine geçerek farklı canlı türlerini kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu doğrultuda kampüs yaşamını paylaşan hayvan ve bitkiler üzerine odaklandım. Bu doğrultuda birçok fotoğraf çekip, eskizler ürettim. Bunun neticesinde iki adet suluboya çalışması gerçekleştirerek süreci yaklaşık bir ayda tamamladım (Şekil 27, 28, 29 ve 30).

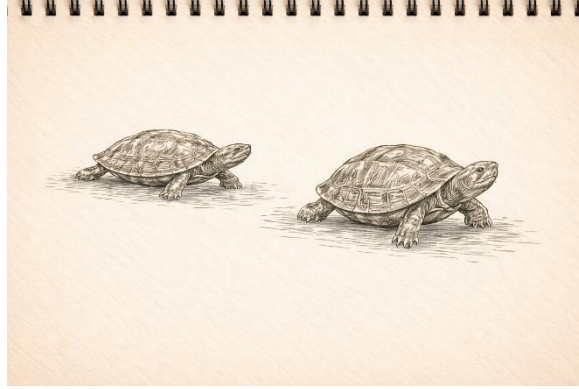
Bu aşamada doğrudan karşılaşmalara dayalı bir üretim süreci geliştirdim. Kampüs içerisinde sıkça karşılaştığım ve zaman zaman beslediğim su kaplumbağalarını ve dikkat çekici özellikleriyle öne çıkan *Ecbalium Elaterium* bitkisini (halk arasında eşek hıyarı olarak bilinir) çalışmalarımın merkezine aldım. Bu canlıların mekân içindeki konumlarını, çevreleriyle kurdukları ilişkileri ve varlık biçimlerini gözlemleyerek taslak çizimler üzerinden kompozisyonları oluşturdum.

Ecbalium Elaterium bitkisinin dikkat çekici özelliği, olgunlaştığında meyvesini yüksek basınçla patlatarak tohumlarını çevreye yaymasıdır. Bu özelliğini öğrendikten sonra bitkiye olan ilgim artmış; kampüs içerisinde karşılaştığım örneklerini daha dikkatli gözlemlemeye ve üzerine daha yoğun bir

merak geliştirmeye başladım. Bu doğrultuda bitkiyi projeye dahil ederek, yapısal formu ve bulunduğu çevreyle kurduğu ilişkiyi merkeze alan kompozisyonlar ürettim.

Çizim sürecinde, mekânı bu canlıların yaşam alanına referans veren, onların ilişkisel bağlarını içeren bir yapı olarak ele aldım. Bu süreç, gözlem, seçme ve belirli karşılaşma anlarını yeniden düzenleme üzerinden ilerleyen bir üretim pratiği olarak şekillenmiştir.

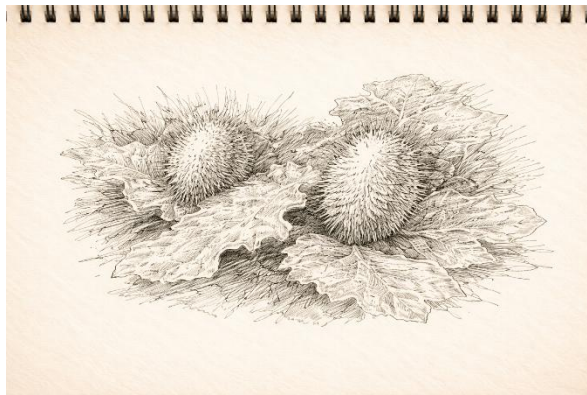
şekil 27: Yazarın çalışması, eskiz çalışması, kağıt üzerine karakalem, 2025, 24x32cm.

şekil 28: Yazarın çalışması, su kaplumbapaları, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 17,5x25cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

şekil 29: Yazarın çalışması, eskiz çalışması, kağıt üzerine karakalem, 2025, 24x32cm.

Şekil 30: Yazarın çalışması, Ecbalium Elaterium bitkisi, kağıt üzerine sulu boya ve mürekkep, 2025, 17,5x25cm, Çağış Kampüsü, Balıkesir

Kavramsal analiz: Bu aşama, makrodan mikroya doğru ilerleyen üretim sürecinin somut bir karşılığı ve aynı zamanda son aşamasını oluşturmuştur. Mekânla kurduğum ilişki, bu noktada mesafeli ve bütüncül bir bakıştan uzaklaşarak daha yakın, detay odaklı ve deneyimsel bir yön kazanmıştır. İnsan merkezli algının ötesine geçen bu yaklaşım, kampüsü farklı canlı türlerinin bir arada varlık gösterdiği ilişkişel bir yaşam alanı olarak ele almamı sağlamış, böylece mekânsal algının kapsamı da genişlemiştir.

Hayvan ve bitkiler üzerinden kurulan bu temsil, mekânın farklı yaşam biçimlerinin birlikte varlığıyla anlam kazandığını düşündürmektedir. Tekrarlanan karşılaşmalar, bu canlıların mekânın tanıdık unsurları hâline gelmesine olanak tanımış ve mekânla kurulan ilişkinin sürekliliğini güçlendirmiştir. Bu süreçte kampüs, insan ve insan dışı varlıkların birlikte yer aldığı dinamik bir ekosistem olarak deneyimlenmiştir.

Doğaya ilişkin gözlemler, mekânın durağan bir yapı olarak algılanmasının ötesine geçilmesine katkı sağlamıştır. Bitkilerin yayılma ve çoğalma biçimleri gibi özellikler doğrudan betimlenmemiş olsa da, bu gözlemler kompozisyonların kurgulanmasında etkili olmuş ve doğanın süreklilik ve hareket içeren yapısına dair bir farkındalık geliştirilmiştir. Böylece üretim süreci, yüzeyde görünmeyen ancak deneyim yoluyla kavranan detaylara yönelen bir derinlik kazanmıştır.

Bu aşamada mekân, duygu, bellek ve aidiyet arasındaki ilişki daha kapsayıcı bir çerçevede ele alınmıştır. İnsan dışı varlıklarla kurulan tekrar eden karşılaşmalar, mekânla kurulan bağın genişlemesine katkı sağlamıştır. Aidiyet, sahiplikten çok süreklilik ve çevreyle kurulan uyum üzerinden gelişen bir ilişki biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Kaplumbağaların su ile kara arasındaki geçiş alanında konumlanması, mekânın onların yaşam döngüsü içinde işlevsel ve tanıdık bir eşik oluşturduğunu düşündürmüştür. Benzer şekilde, Ecbalium Elaterium bitkisinin yol kenarlarında ve geçiş güzergâhlarında kendiliğinden varlık göstermesi, bitkisel yaşamın da mekânla kurduğu ilişkiyi ve yayılma biçimlerini görünür kılmaktadır. Bu doğrultuda kampüs alanları, yalnızca insan kullanımına indirgenemeyen, farklı canlı türlerinin birlikte varlık gösterdiği çok katmanlı bir yaşam ortamı olarak değerlendirilmiştir.

Bütün bunların yanı sıra, tüm aşamalarda kampüs atmosferinin izleri de belirgin biçimde hissedilmektedir. Özellikle her çalışmada sıcak tonların tercih edilmesi, bu atmosferin görsel dile yansıyan önemli bir göstergesi olmuştur. Ürettiğim çalışmalar, büyük ölçüde güneşli günlerin bir izdüşümü niteliği taşımakta, yılın önemli bir bölümüne yayılan güneşli ve sıcak hava koşulları mekânın algılanışını doğrudan etkilemiştir. Özellikle ilkbahar ve yaz aylarıyla birlikte, sıcak geçen sonbahar dönemine ait gözlemlerim, görsel dilde sıcak tonların baskınlaşmasına yön vermiştir. Bu doğrultuda renk kullanımı, estetik bir tercihin ötesinde, mekânın iklimsel ve atmosferik özelliklerinin görsel anlatıma yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Bu proje sürecinde tartışma bölümünü oluşturmak üzere bazı sorular ortaya konulmuştur: Mekânla kurulan otoetnografik deneyim sanat aracılığıyla görünür kılınabilir mi? Üretim sürecindeki aşamalar, mekânla kurulan kronolojik deneyimin görsel karşılığı olarak okunabilir mi? Kampüs alanları kent belleğinin bir uzantısı olarak değerlendirilebilir mi? İllüstrasyon, görsel bellek oluşturmada etkili bir

yöntem midir? Bunlara ek olarak, araştırma kapsamında doğrudan ele alınmamakla birlikte, projenin geliştirilebilir yönlerine işaret eden şu sorular da önem taşımaktadır: İllüstrasyon, sanatçının ya da araştırmacının iletmek istediği duygu ve mesajı doğrudan aktarabilen bir ifade aracı mıdır? Bu aktarım, izleyici- kampüste yaşayan öğrenci ya da akademisyenler- tarafından ne ölçüde algılanmakta ve karşılık bulmaktadır?

Üretim süreci boyunca bu sorulara yanıt aranmış, mekân deneyiminin illüstrasyon aracılığıyla görünür kılınabildiği ve üretim aşamalarının kronolojik bir deneyim izleği olarak okunabildiği yönünde bulgular elde edilmiştir. Ayrıca kampüs alanlarının, tekrar eden deneyimler, karşılaşmalar ve gündelik pratikler aracılığıyla kent belleğinin bir uzantısı olarak değerlendirilebileceği görülmektedir. Bu bağlamda illüstrasyonun, bu deneyimlerin izlerini taşıyan görsel kayıtlar üreterek görsel bellek oluşturma sürecinde etkili bir yöntem olarak işlev gördüğü söylenebilir. Bununla birlikte, iletilmek istenen anlamın izleyici tarafından nasıl karşılık bulduğu meselesi, sınırlı veri nedeniyle açık bir tartışma alanı olarak kalmaktadır.

Bu çalışma kapsamında izleyiciye yönelik doğrudan bir veri toplama süreci yürütülmemiştir. Bu nedenle görsel anlatımın izleyici tarafından nasıl yorumlandığı ve sanatçının iletmek istediği anlamla ne ölçüde örtüştüğü kesin olarak belirlenememektedir. Bununla birlikte, illüstrasyonun sunduğu görsel dilin farklı izleyiciler tarafından çeşitli biçimlerde yorumlanabileceği ve anlamın izleyici deneyimi doğrultusunda yeniden şekillenebileceği söylenebilir.

Sonuç ve öneriler

Başlangıçta makro ölçekte gerçekleştirilen peyzaj çalışmaları, mekânın bütüncül olarak kavranmasına ve zihinsel olarak haritalandırılmasına olanak tanımıştır. Sürecin ilerleyen aşamalarında ise bu yaklaşımın giderek daha yakın, deneyimsel ve öznel bir boyuta yöneldiği görülmektedir. Yapıların dış cephelerinden iç mekânlara, oradan sosyal alanlara ve farklı canlı türlerine uzanan bu üretim süreci, kampüs deneyiminin katmanlı bir yapıda geliştiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda çalışma, makro ölçekte başlayan ve giderek mikro ölçekteki karşılaşmalar ve deneyimlere yönelerek tamamlanan bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Bu süreç, mekânla kurulan deneyimin sanat aracılığıyla görünür kılınıp kılınamayacağı sorusunu da tartışmaya açmaktadır. Üretilen illüstrasyonlar, doğrudan bir temsil sunmaktan çok, deneyimin izlerini taşıyan görsel karşılıklar üretmekte ve bu yönüyle mekânla kurulan ilişkinin farklı katmanlarını açığa çıkarmaktadır. Aşamaların ardışık yapısı, kampüsle kurulan ilişkinin zamansal olarak nasıl geliştiğini gösteren bir izlek sunmakta ve bu sürecin kronolojik bir deneyimin görsel karşılığı olarak okunabileceğini düşündürmektedir.

Otoetnografi bağlamında illüstrasyon, sanatçının mekânla kurduğu ilişkiyi düşünme ve deneyimleme sürecinin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Sanatçının mekânda bulunması ve bu deneyimi çizim yoluyla dönüştürmesi, bilginin üretim süreci içinde ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Bu yönüyle illüstrasyon, mekânla kurulan varoluşsal ilişkinin görsel bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Kampüsün üretim sürecinde oluşturulan tematik ve kategorik aşamalar üzerinden ele alınması, bireysel gözlemlerin daha geniş bir çerçeve içinde örgütlenmesine katkı sağlamış, üretilen görsel anlatılar kampüsün ortak deneyimlere dayalı hafızasını görünür kılan bir yapı oluşturmuştur. Bu durum, belleğin toplumsal bağlamdan bağımsız düşünülmemeyeceğini savunan Maurice Halbwachs'ın kolektif bellek yaklaşımıyla ilişkilendirilebilir. Bunun yanında gözlem, eskiz ve belgeleme süreçlerinin birlikte yürütülmesi, otoetnografik yaklaşımın deneyime dayalı yapısını belirginleştirmektedir. Bu süreç, mekânla kurulan ilişkinin zamansal ve yaşantısal boyutlarını öne çıkararak, mekânın deneyim yoluyla anlam kazanan bir alan olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım ise Martin Heidegger'in yer, ikamet etme ve yaşama kavramlarıyla birlikte düşünülebilir.

Bu doğrultuda illüstrasyon tekniğinin sunduğu esneklik ve ifade olanakları üretim sürecinde belirleyici olmuştur. Fotoğrafın belgeleme odaklı estetik yaklaşımının ötesine geçilerek, illüstrasyon aracılığıyla görsel bellek arşivi oluşturulmasına yönelik alternatif bir görsel dil geliştirilmiş; bu yaklaşım kimi çalışmalarda resim pratiğine yakın bir plastik dilin, kimi çalışmalarda ise grafik sanatlara özgü daha doğrudan ve mesaj içeren bir anlatımın ortaya çıkmasına olanak tanımıştır.

Öznel müdahalelerin ve kurgusal öğelerin sürece dahil edilmesi, temsil anlayışında belirgin bir dönüşüm yaratmış, gözleme dayalı yaklaşım yorumlayıcı ve yeniden kurgulayıcı bir üretim biçimiyle birlikte ilerlemiştir. Bu durum, illüstrasyonun mekânı yeniden düşünmeye ve farklı anlam katmanları üretmeye imkân tanıyan bir ifade alanı olarak ele alınabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, illüstrasyonun esnek ve yorumlayıcı yapısı, kimi durumlarda daha olumlu ve düzenlenmiş bir gerçeklik sunma eğilimini de beraberinde getirebilmektedir.

İç mekânlardan sosyal alanlara ve insan dışı canlılara yönelen üretim süreci, mekânsal algının kapsamını genişletmiş ve mekânla kurulan ilişkinin farklı boyutlarını açığa çıkarmıştır. Bu süreçte mekân, duyu, bellek ve aidiyet kavramlarıyla birlikte ele alınmış, aidiyetin süreklilik ve çevreyle kurulan uyum üzerinden gelişen bir ilişki biçimi olduğu görülmüştür. Farklı canlı türlerinin mekânla kurduğu bağın dikkate alınması, kampüsün çok katmanlı bir yaşam ortamı olarak düşünülmesine olanak tanımıştır.

Bu bağlamda kampüs mekânları, kent belleğinin bir parçası olarak da ele alınabilir. Özellikle kamusal kullanıma açık yapılar ve tekrar eden karşılaşmalar, kampüsün kentle kurduğu ilişkiyi güçlendirmekte ve bu alanların yalnızca kurumsal değil, aynı zamanda kolektif deneyim alanları olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda kampüs alanları, insan kullanımının ötesine geçen ve farklı canlı türlerinin birlikte varlık gösterdiği katmanlı bir yaşam ortamı olarak değerlendirilebilir. Illüstrasyon ise bu yapıyı görünür kılar, yeniden yorumlama ve alternatif anlamlar üretme açısından güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Son olarak, bu çalışmanın, Urban Sketchers (USK) manifestosunda yer alan ve zamanla grubun sloganına dönüşen “Dünyayı her seferinde bir çizimle gösteriyoruz” ifadesiyle kavramsal bir paralellik kurduğunu söyleyebiliriz. Bu ifade, dünyayı çizimler aracılığıyla tanımak, keşfetmek ve deneyim yoluyla anlamlandırmak biçiminde genişleyen bir yaklaşımı işaret etmektedir (Kuschnir, 2011).

Bu bağlamda çizim, mekâna yönelik farkındalığı derinleştiren bir pratik olarak öne çıkmakta, dikkatli gözlem, ayrıntıların ayırt edilmesi ve gündelik yaşamda çoğu zaman gözden kaçan unsurların fark edilmesini mümkün kılmaktadır. Bu durum bireysel algıyı dönüştürürken, aynı zamanda mekânın farklı kullanıcılarıyla ilişkili sosyal dinamiklerin görünür hâle gelmesine katkı sağlamaktadır. Bu farkındalık, sosyal düzlemde mekânın paylaşım biçimlerini ve kullanıcı deneyimlerini görünür kılar; ekolojik bağlamda insan dışı varlıkların ve doğal unsurların mekân içindeki yerini yeniden düşünmeye açmaktadır. Kültürel açıdan ise çizimler, hafıza, aidiyet ve kimlik üretim süreçlerini destekleyen görsel kayıtlar üretmektedir. Bu yönüyle illüstrasyon, mekânın çok katmanlı yapısını açığa çıkaran ve sosyal, ekolojik ve kültürel ilişkileri görünür kılan bir araştırma aracına dönüşmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, makrodan mikroya ilerleyen üretim süreciyle birlikte, çizimin belirli bir mekânı ya da yaşam alanını anlamaya, deneyimlemeye ve onunla ilişki kurmaya yönelik bir bilgi üretim pratiği olarak ele alınabileceğini düşündürmektedir.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda, illüstrasyonun mekânsal bellek üretimindeki potansiyelini daha kapsamlı biçimde ortaya koymak amacıyla, ileride yapılacak araştırmalar için çeşitli öneriler sunulabilir. Öncelikle, üniversite kampüsleri gibi kamusal alanlara odaklanan illüstrasyon temelli çalışmaların farklı üniversiteler ve kent bağlamlarında karşılaştırmalı olarak ele alınması, mekân–bellek ilişkisine dair daha geniş bir perspektif sağlayabilir. Böylece kampüslerin fiziksel ve sosyal yapılarındaki benzerlikler ve farklılıklar, görsel bellek üretimi üzerinden analiz edilebilir.

Yöntemsel açıdan ise geleneksel illüstrasyon tekniklerinin yanı sıra dijital illüstrasyon, artırılmış gerçeklik veya etkileşimli görsel anlatım biçimlerinin sürece dâhil edilmesi, mekânsal belleğin çağdaş temsil olanaklarını genişletebilir. Bu disiplinlerarası yaklaşım sayesinde illüstrasyon, sanatsal üretimin yanı sıra güncel görsel iletişim pratikleriyle ilişki kuran bir araştırma aracı olarak ele alınabilir.

Son olarak, kampüs illüstrasyonlarının sergi, kitap, dijital arşiv ya da kurumsal tanıtım materyalleri aracılığıyla kamuya buluşturulması, üretilen görsel belleğin sürdürülebilirliğini artırabilir. Bu bağlamda, illüstrasyonun hem sanatsal hem de kurumsal hafıza oluşturma süreçlerinde aktif bir rol

üstlenebileceği ve gelecekte yapılacak çalışmalara kuramsal ve uygulamalı açıdan güçlü bir zemin sunabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Atar, K. (2022). Kent-sanatçı etkileşiminde yeni bir hareket; “Urban Sketchers”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (130), 119–129. <https://doi.org/10.29228/ASOS.62791>
- Bayazıt, E. (2025). Kent kimliğini görselleştirmek: Urban Sketchers etkinlikleri üzerine bir değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 9(2), 191–213. <https://doi.org/10.31200/makuubd.1742588>
- Becer, E. (2006). *İletişim ve grafik tasarım* (5. Bs.). Dost Kitabevi.
- Etymonline. (t.y.). *Origin and history of illüstration*. 09.11.2025 tarihinde <https://www.etymonline.com/word/illustration> adresinden erişildi.
- Gönüllü, A. B. (2017). İllüstrasyon (resimleme) sanatını tanımlamak. *I. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu*, 03-07 Mayıs 2017. Türkiye, Muğla (s. 909–919).
- Güler, E. (2020). Visual culture-based workshop: Visual diaries. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 388-406. <https://doi.org/10.14686/buefad.624538>
- Halbwachs, M. (2018). *Kolektif bellek* (Z. Karagöz, çev.). Pinhan Yayıncılık.
- Heidegger, M. (1971). Building, dwelling, thinking. A. Hofstadter (edt.), *Poetry, language, thought* içinde (s. 143–161). New York: Harper & Row.
- Holmes, M. T. (2014). *The urban sketcher: Techniques for seeing and drawing on location*. North Light Books.
- Houston, G. (2016). *Illustration that works: Professional techniques for artistic and commercial success*. The Monacelli Press.
- Kuschnir, K. (2011). Drawing the city: A proposal for an ethnographic study in Rio de Janeiro. *Vibrant Virtual Brazilian Anthropology*, 8(2), 609–642. <https://doi.org/10.1590/S1809-43412011000200029>
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (Trans. D. Nicholson-Smith). Blackwell.
- Meggs, P. B. ve Purvis, A. W. (2012). *Meggs' history of graphic design* (6th ed.). John Wiley ve Sons.
- Oxford English Dictionary. (1899). *Illustration*. 09.11.2025 tarihinde https://www.oed.com/dictionary/illustration_n?tab=factsheet#970643 adresinden erişildi.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.) (3. baskı). Pegem Akademi.
- Shirodkar, S. (t.y.). 15.11.2025 tarihinde <https://www.suhtasketch.com/architecture>, adresinden erişildi.
- Stanga, C. (2016). *I am London*. Moleskine Books.
- İskenderoğlu, L. ve Gögebakan, Y. (2022). Sanat, mekân ve bellek. *Turkish Studies*, 17 (3), 511–521. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.58194>
- Turgay, O. (2009). *Mekânın kurgulanmasında ve algılanmasında bellek'in belirleyici etkisinin analizi*. [Sanatta yeterlik tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
- Urban Sketchers. (2016). *Sketches at Seoul St. Mary's Hospital*. 15.11.2025 tarihinde <https://urbansketchers.org/2016/09/30/sketches-at-seoul-st-marys-hospital/>, adresinden erişildi.

Etik kurul onayı

Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Çağış Yerleşkesi'nin mimari, peyzaj ve gündelik yaşamına ilişkin kamusal alana açık fiziksel çevrenin gözlemsel incelenmesi ve bu gözlemlere dayalı illüstrasyonların üretilmesini kapsamaktadır. Araştırma sürecinde: İnsan katılımcılara yönelik anket, mülakat, odak grup gibi veri toplama yöntemleri kullanılmamış, insanlar üzerinde deneysel bir işlem veya müdahale yapılmamış, herhangi bir bireyin kişisel verisini içeren görüntü, ses veya video kaydı araştırma verisi olarak dahil edilmemiştir. Bu sebeple bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür-destek beyanı

Bu çalışma Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeler Birimi tarafından 2024/160 proje numarası ile desteklenmiştir.